EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIVI 2004/8/EÜ (SOOJUS- JA ELEKTRIENERGIA KOOSTOOTMISE STIMULEERIMISEKS SISETURU KASULIKU SOOJUSE NÕUDLUSE ALUSEL, MILLEGA MUUDETAKSE DIREKTIIVI 92/42/EMÜ) ARTIKLI 6 LÕIKE 3 JA ARTIKLI 10 LÕIKE 2 KOHANE ARUANNE EESTI VABARIIGI POOLT

1. Direktiivi 2004/8/EÜ sätete ülevõtmine/rakendamine

Küsimus 1: *Milline on direktiivi ülevõtmise tase teie riigis? Milline on direktiivi ülejäänud osade (kui on) ülevõtmise tähtaeg?*

Direktiiv 2004/8/EÜ on Eestis täielikult üle võetud.

Küsimus 2: *Milline on komisjoni 19. novembri 2008. aasta otsusel (millega kehtestatakse üksikasjalikud suunised) põhinevate rakendusmeetmete tähtaeg? Palun märkige, kuidas see on toimunud (üldise energiaseaduse läbivaatamine, konkreetne õigusakt, seadus, määrus, ...).*

Eesti on võttis Komisjoni otsuse teadmiseks. Olemasolevate õigusaktide, eriti majandus- ja kommunikatsiooniministri 3.05.2007 määruse nr 30 „Tõhusa koostootmise nõuded“ täiendamise vajadust ei ole esile kerkinud vaatamata sellele, et Eestis on elektrituruseaduse § 59 lõike 1 punktide 2-4 alusel ette nähtud toetused tõhusa koostootmise toetamiseks elektriturul.

Küsimus 3: *Kui suures ulatuses on Eesti direktiivi juba oluliselt rakendanud?*

Direktiivist tulenevalt on Eestis elektrituruseaduses juurutatud toetusskeemid soojuse ja elektri koostootmise jaamades toodetud elektri tootmise soodustamiseks elektriturul. Eesti energiapoliitika ja õigusaktide, samuti Konkurentsiameti energia hindade regulatsioonis rakendamisel on soojuse ja elektri koostootmise arendamine olnud suure tähelepanu all.

Küsimus 4: *Kas Eestis kasutatakse artikli 12 lõike 2 kohast alternatiivset arvutusmeetodit?*

Eesti ei kasuta artikli 12 lõike 2 kohast alternatiivset arvutusmeetodit, kuna Eestis puuduvad mehhaanilist energiat tootvad soojuse ja elektri koostootmisjaamad.

Küsimus 5: *Kas teie riigi puhul tuleks artikli 13 kohaselt vaadata läbi väärtusläved, mida kasutatakse soojus- ja elektrienergia koostootmisest saadava elektrienergia arvutamiseks ja/või väärtusläved, mida kasutatakse soojus- ja elektrienergia koostootmise tõhususe ja primaarenergia säästu arvutamisel?*

Eesti ei pea väärtuslävede muutmist hetkel vajalikuks.

2. Teie riigi potentsiaal suurendada suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmise osa

Küsimus 6: *Kas Eestil on pärast riiklikku potentsiaali käsitlevat eelmist aruannet toimunud edasiminek suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmise alal, mida ei saa siduda ei ELi õigusaktide, siseriiklike õigusaktide ega toetusmeetmetega?*

Meetmed, mis on loonud tingimused koostootmise arenguks, on valdavalt põhinenud Euroopa Liidu õigusaktidel, siseriiklikel õigusaktidel ja toetusmeetmetel. Samas peab tunnustama ka kohalikke omavalitsusi, kus kasutatakse tiheasustusega piirkondades kaugkütet: kaugküttesüsteemide säilimise nimel on kohalikud omavalitsused analüüsinud kohaliku energiamajanduse arengut ja paljudel juhtudel kehtestanud kaugküttepiirkonnad (piirkonnad, kus kütteviisina on kättesaadav vaid kaugküte). Omavalitsused ja nendele kuuluvad kommunaalmajanduse ettevõtted on aktiivselt otsinud rahastamisvõimalusi kaugküttesüsteemide seisukorra parendamiseks ja toetuste puhul leidnud projektides nõutava omafinantseeringu.

Eesti soojuse ja elektri koostootmise potentsiaalis olulised muutused puuduvad (vt ka aruande lisa 1).

Küsimus 7: *Milline on teie hinnang suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmise osakaalu suurendamisel tehtud edusammudele teie riigis? Teie hinnang peaks põhinema konkreetsetel näitajatel, mis on* ***lisatud*** *andmete edastamise lihtsustamiseks koostatud* ***tabelisse*** *(****Exceli fail****).*

Koostootmise arengut Eestis võib lugeda rahuldavaks. Koostootmisjaamade panus elektriturul on säilinud vaatamata suurtele muutustele energeetikas, nagu näiteks vanade põlevkivi kasutanud koostootmisjaamade sulgemine Eestis, maagaasi hindade kasv Euroopa Liidu teiste maadega võrreldavale tasemele ja soojuse turu kahanemine. Kohalikke kütuste kasutamine koostootmisel kasvab. Täpsemad näitajad on toodud lisatud Excel failides (vt ka aruande lisa 2).

3. Suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmise takistused

Küsimus 8: *Öelge palun oma arvamus suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmisel Eestis praegu esinevate takistuste kohta:*

- takistused seoses haldusmenetlustega (load, ametiasutustevaheline kooskõlastamine, ühtlustatud ja lihtsustatud menetlused jne);

- takistused seoses elektrisüsteemi ja tariifidega (sealhulgas väikesemahuliste ja mikrokoostootmisüksuste jaoks ettenähtud konkreetsed meetmed);

- muud takistused (väliskulude sisestamine, energiahind, rahalised ja tehnilised takistused jne) vastavalt koostootmise direktiivi 2004/8/EÜ artiklitele 9 ja 6.

Märkige meetmed nende takistuste ületamiseks.

Eestis puuduvad märkimisväärsed takistused seoses haldusmenetlustega. Rakendatud haldusmenetlused tagavad erinevatele osapooltele võimaluse otsustusprotsessides kaasa rääkida.

Takistused seosed elektrisüsteemi ja tariifidega pole seni olnud põhjuseks, mis oleks takistanud koostootmisjaamadega seotud investeerimisotsuste tegemist. Mõningate turuosaliste vaidluste lahendamisel on ametiasutustel siiski tulnud osaleda. Tekkivate probleemide ületamiseks piisab avatud infovahetusest. Eesti ei ole seni kasutanud tootjatele kohaldatavaid võrguteenuse tariife. Siiski analüüsitakse nende kasutuselevõttu,

kuid selline põhimõtteline muudatus peab olema paindlik ja arvestama naaberturgudel toimuvaga, et mitte asjatult kahjustada Eesti elektritootjate konkurentsipositsiooni.

Muude takistuse osas tõstaksime esile kütuste saadavuse teemat. Kõik võimalikud kütuste hindade muutused ja kütuste kättesaadavust puuduvad asjaolud mõjutavad oluliselt koostootmise arengut, kuna kütus on reeglina koostootmisjaama suurim kuluartikkel.

Eesti gaasiturul puudub konkurents, sest kogu Eestis müüdava gaasi tarnib Gazprom. Sellest tulenevalt on maagaasi kasutajad sõltuvad ühest tarnijast. Lisaks monopoolsest tarnijast tulenevale riskile mõjutab maagaasi kui kütuse kättesaadavust ka puudulikud investeeringud Venemaal gaasiinfrastruktuuri. Hoolimata Eesti gaasivõrgustiku suhteliselt tugevatest ühendustest naaberriikide gaasivõrkudega, vähendati oluliselt 2005. aasta talve külmade ilmade ajal gaasitarneid Eestisse, mis oli tingitud gaasi nappusest Loode-Venemaal. Varustuskindlust aitaks oluliselt parandada Eesti gaasivõrgu ühendamine Läänemere gaasitrassiga ja Soome gaasivõrguga. Eesti suuremad asulad on ühendatud gaasivõrguga, mis loob tehnilised eeldused gaasi kasutamiseks. Gaasivõrgu puudumine takistab aga gaasi kasutamist koostootmiseks Kesk- ja Lääne-Eestis ning Hiiumaal ja Saaremaal.

Turvas ja taastuv biokütus on olulist energeetilist potentsiaali omav kohalik kütus, mida saab kasutada jätkusuutlikult väiksemates koostootmisjaamades. Riiklikult läbimõeldud turbapoliitikaga nendest on võimalik kujundada oluline ja jätkusuutlik osa elektri ja soojuse koostootmisel. Turba kasutamise suurim negatiivne aspekt on tema suhteliselt suur CO_2 sisaldus põlemisgaasides. Tulenevalt segadustest kasvuhoonegaaside jaotuskavaga ning kauplemissüsteemiga tekkisid olulised riskid turba kasutajatele elektri ja soojuse koostootmises.

Lähiajal on oodata nõudluse kasvu puitkütuste järele, mis on tingitud uute puitu kasutatavate energiatootmisvõimsuste valmimisega (eelkõige uued põlevkivi keevkihtplokid puidu koospõletamise võimalusega), puidupelletite tootmise laiendamisega ning puidu- ja paberitööstuse arendamisega. Nõudluse kasv põhjustab puidu hinnatõusu. Samas puitkütuste hinnatõusul osa energiatootjaid võivad üle minna turbakütustele, mis omakorda alandab puitkütuste hindu. Puitkütuste hinnatõusu stabiliseeruvaks teguriks on ka puitkütuste impordi võimalused Venemaalt. Nende tegurite koosmõju puidu hinnale ja kättesaadavusele ei ole prognoositav.

Koostootmiseks kasutatavate kütuste kättesaadavused, maksumused ja kasutamise piirangute lisakirjeldused on põhjalikumalt käsitletud aruandes „Eesti riigi soojus- ja elektrienergia koostootmise potentsiaali hindamine“ (ESTIVO 2011).

Samuti takistab koostootmise arengut asjaolu, et märkimisväärse osa soojuse turust moodustavad suhteliselt väikese tarbimisega võrgud. Statistikaamet andmetel toodetakse Eestis soojus katelseadmetega nagu on näidatud alljärgnevas tabelis:

	Sektorid									
			Elamud, ettevõtted ja teenused							
Katelde võimsus, MW_s	Tööstus		Kaugküte		Muu kui kaugküte (äri ja avalik sektor)		Muu kui kaugküte (elamud)		Muu	
	Toodang	Katelde keskmine nimi-võimsus	Toodang	Katelde keskmine nimi-võimsus	Toodang	Katelde keskmine nimi-võimsus	Toodang	Katelde keskmine nimi-võimsus	Toodang	Katelde keskmine nimi-võimsus
	MWh_s	MW_s	MWh_s	MW_s	MWh_s	MW_s	MWh_s	MW_s	MWh_s	MW_s
kuni 1	336 000	0,31	387 000	0,47	338 000	0,26	2 200 000	0,01	42 000	0,26
1 – 5	525 000	2,3	782 000	2,3	215 000	2,4	-	-	54 000	1,7
5 – 20	556 000	8,9	1 189 000	9,4	266 000	7,2	-	-	4000	8
20 – 60	-	-	136 000	45,1	1 000	48,2	-	-	-	50
üle 60	-	-	732 000	116,3	-	-	-	-	-	-

Väiksema võimsusega koostootmisseadmete kasutuselevõtt on kulukas ja ei ole vastuvõetav tagasihoidliku maksevõimega klientuuri teenindavates maapiirkondade väikestes kaugküttesüsteemides.

4. Päritolutagatis ja toetuskavad

Küsimus 9: *Direktiivi artikli 5 kohaselt peavad liikmesriigid tagama täpse ja tõese päritolutagatise esitamise vastavalt objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Milline on olukord seoses kõnealuse meetme rakendamisega teie riigis (teave primaarenergia säästu kohta, registreerimissüsteemi tüüp)?*

Kuigi Eestis on rakendatud päritolutunnistuste süsteem ja süsteemioperaatorilt võib päritolutunnistusi saada, on Eesti päritolutunnistuste süsteemi õiguslikud alused täiendamisel. Samas ei ole Eestis kavas siduda elektrituruseadusest tulenevaid toetusmehhanisme päritolutunnistustega.

Küsimus 10: *Kas teie riigis on direktiivi 2004/8/EÜ kohased soojus- ja elektrienergia koostootmise toetuskavad (tegevus- ja/või investeeringutoetus)? Millist toetust antakse (soodustariifid, sertifikaadid ja kvoodid, eelistatud pääs võrgusüsteemi, ...)? Kas nende eesmärk on luua stabiilsed tingimused pikaajaliselt tehtavatele investeeringutele? Milliste sektorite jaoks on need ette nähtud (koostootmine põllumajandus- ja/või tööstustegevuseks ja/või kütmiseks)?*

Lisaks elektrituruseaduses ette nähtud toetusmehhanismile, milleks on toetuse maksmine tõhusas koostootmisjaamas toodetud elektrile, on Eestis väljastatud investeeringutoetusi väikese võimsusega taastuvaid kütuseid kasutavatele koostootmisjaamadele. Elektrituruseaduses ette nähtud toetusmehhanism on ette nähtud koostootmisesse suunatud investeeringute ergutamiseks. Toetatavaid sektoreid toetusmehhanismide puhul ei eristata.

Küsimus 11: *Kui palju on sellega seoses viimastel aastatel kulutatud raha aastas, eelkõige suure tõhususega koostootmise edendamiseks? Kui palju raha aastas on ette nähtud suure tõhususega koostootmise edendamiseks järgnevatel aastatel?*

Tõenäoliselt on ainuüksi koostootmisjaamade rajamiseks kulutatud 420..470 miljonit eurot, sellele lisanduvad kulutused elektrivõrkude täiustamisse ning kaugküttevõrkude kaasajastamisse.